

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta

Bakalářská práce

Pěvecký sbor jako jedna z možností trávení volného času

Autor práce: Tereza Jedličková

Vedoucí práce: Mgr. Karel Ochozka

Studijní obor: Pedagogika volného času (PS)

Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

29. 3. 2021

.....
Tereza Jedličková

Děkuji Mgr. Karlu Ochozkovi za trpělivost, ochotu a za cenné rady a připomínky, které mi jako vedoucí mé bakalářské práce poskytoval.

Obsah

Úvod.....	5
1 Volný čas	7
1.1 Vymezení pojmu volný čas	7
1.2 Funkce volného času	8
1.3 Pedagogika volného času	8
2 Hudební nauka	10
2.1 Hudba a základní hudební pojmy	10
2.1.1 Hudba	10
2.1.2 Hudebnost a hudební schopnosti	10
2.2 Hlasová a pěvecká výchova	12
2.3 Vliv hudby na člověka	14
3 Pěvecký sbor	15
3.1 Druhy pěveckých sborů.....	16
3.2 Základní pojmy	17
3.3 Zařízení pro volný čas organizující sborový zpěv	17
4 Mladší školní věk.....	19
4.1 Fyziologický, kognitivní, sociální a emoční vývoj dítěte	19
4.2 Hudební vývoj dítěte	20
5 Hudební aktivity sloužící k rozvoji pěveckého a rytmického cítění u členů pěveckého sboru.....	22
5.1 Práce s dětským pěveckým sborem.....	23
5.2 Rozvoj pěveckého cítění	24
5.3 Rozvoj rytmického cítění	27
Závěr	28
Seznam použitých zdrojů.....	29
Abstrakt.....	31
Abstract.....	32

Úvod

Hudba je jistě důležitou součástí každého z nás. Ať už rádi zpíváme, věnujeme se hře na nějaký nástroj nebo „pouze“ pasivně posloucháme, je pro náš život důležitá. V hudbě dokážeme rozpoznávat různé emoce a na základě poslechu je dokonce můžeme sami prožívat.¹ V raném dětství usínáme s ukolébavkou, baví nás rytmické říkanky, v období dospívání se oblékáme podle oblíbeného hudebního stylu, poznáváme nové přátele na hudebních festivalech, pouštíme si oblíbenou písničku, abychom si „zlepšili náladu“. Provází nás celým životem. I pro mě je hudba velmi důležitá, a to je důvod, proč jsem si pro svou bakalářskou práci zvolila hudební tematiku.

V této teoretické práci se chci zabývat sborovým zpěvem jako volnočasovou aktivitou. Sama jsem v dětství navštěvovala školní pěvecký sbor, zpívali jsme pro radost z činnosti a ze setkávání, přihlásit do sboru se mohl každý žák, který měl zájem, bez ohledu na to, zda je vynikající zpěvák, nebo ne. Paní sbormistryně ke sboru přistupovala tak, aby se zdokonaloval jak sbor jako celek, tak i každý jednotlivec zvlášť. Nejdůležitější byl zpěv a setkávání se, případná účast na vystoupeních byla spíše „odměnou“ za společnou práci než jejím cílem. Právě takto si představuji ideální podmínky pro trávení volného času: radost z činnosti, dobrovolnost, přátelská skupina, osobnostní rozvoj a přiměřené nároky na každého účastníka.

Sborový zpěv jako volnočasová aktivita se podílí na rozvoji volnočasové kompetence dětí, pomáhá rozvíjet složky jejich osobnosti, učí je kooperovat ve skupině a příznivě ovlivňuje vztahy mezi nimi. Samozřejmě ale rozvíjí zejména jejich hudební schopnosti, jako jsou smysl pro rytmus, pro výšku tónu, práci s hlasem a další. Rozvojem takových schopností a dovedností, se zaměřením zejména na pěvecký rozvoj, se téma mé bakalářské práce *Pěvecký sbor jako jedna z možností trávení volného času* bude zabývat. Cílem práce je teoreticky popsat sborový zpěv a zhodnotit jej jako volnočasovou aktivitu pro děti a dále teoreticky popsat aktivity sloužící k rozvoji pěveckého a rytmického citění sboristů mladšího školního věku a jejich dalších hudebních schopností.

Ve své bakalářské práci se budu postupně zabývat kapitolami: 1) Volný čas, 2) Hudební nauka, 3) Pěvecký sbor a 4) Mladší školní věk a 5) Hudební aktivity sloužící k rozvoji pěveckého a rytmického citění u členů pěveckého sboru.

V první kapitole vymezím pojem volný čas, z jehož pohledu se chci v průběhu práce na sborový zpěv dívat. Dále uvedu, jaké jsou funkce volného času a stručně zmíním obor mého studia – pedagogiku volného času. Znalost tohoto oboru je vedle hudebního vzdělání pro sbormistra (tj. vedoucí pěveckého sboru) velmi podstatná. Svou činností totiž plní funkci pedagoga volného času. Kapitola o volném čase se bude opírat hlavně o publikaci PhDr. Jiřiny Pávkové *Pedagogika volného času* (2014).

Následuje kapitola o hudební nauce, v níž budu teoreticky popisovat hudbu a základní hudební pojmy, tedy schopnosti a dovednosti, které jsou v hudební nauce rozvíjeny. Zvláštní podkapitola pak bude věnována hlasové a pěvecké výchově, která má pro sborový zpěv největší význam. Jelikož je tato práce zaměřena na aktivity rozvíjející hudebnost členů pěveckého sboru, krátce se budu zabývat také vlivem hudby na člověka z pohledu psychologie. V této kapitole půjde především o vymezení různých hudebních pojmů (hudební sluch, h. paměť, h. představitost, smysl pro rytmus a další), která vychází

---

¹ Srov. FRANĚK, M. *Hudební psychologie*, s. 174.

především ze dvou hudebních slovníků od doc. PhDr. Milana Holase, CSc. (*Malý slovník základních pojmů z hudební pedagogiky a hudební psychologie*) a prof. dr. Jiřího Vysloužilů (*Hudební slovník pro každého*).

Třetí kapitola se bude zabývat pěveckým sborem. Charakterizují pojem pěvecký sbor a jeho místo v rozvoji hudebnosti dětí, uvedu rozdělení pěveckých sborů podle složení členů a popíši základní pojmy spjaté se sborem (sboristé, sbormistr, repertoár). Následovat bude výčet zařízení, která organizují pěvecké sbory jako volnočasovou aktivitu, a jejich stručná charakteristika.

Protože je cíl této bakalářské práce zaměřen na sboristy mladšího školního věku, je potřeba zmínit i charakteristiku této cílové skupiny, zvláště z pohledu vývojové psychologie. Stručně popíši fyziologický, kognitivní, sociální a emoční vývoj malého školáka a následně pak jeho vývoj hudební. Znalost vývojové psychologie je pro pedagoga, a tedy i pro sbormistra, nezbytná pro efektivní práci s různými věkovými skupinami. Děti se rychle rozvíjí po všech stránkách a pedagog by měl zvládat se svými žáky „držet krok“ – pružně přizpůsobovat činnosti tak, aby byly úměrné jejich věku a dispozicím.

Poslední kapitola se bude věnovat teoretickému popisu hudebních aktivit sloužících k rozvoji pěveckého, rytmického cítění a dalších hudebních schopností u členů pěveckého sboru. Stručně vysvětlím, jak rozdělujeme hudební aktivity a jaké jsou jejich funkce pro rozvoj hudebních schopností, prosociálního chování rozvoj z pohledu volného času. Dále se budu věnovat práci sbormistra s dětským pěveckým sborem, která by měla být rozvržena tak, aby vedla k rozvoji potřebných schopností a dovedností a zároveň pro děti představovala zábavu a příjemně strávený volný čas. Čerpat pro tuto kapitolu budu především z metodické příručky PaedDr. Aleny Tiché, Ph.D. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*, dále z publikace sbormistrů Jaroslava Hamana a Jiřího Skopala *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy* a z vlastních zkušeností, které jsem jako členka pěveckého sboru získala.

Práce dále čerpá z těchto metodik: *Metodika hudební výchovy* (Daniel, 1992) a *Sborový zpěv a řízení sboru* (Fedor, Vrchotová – Pátová, 1969). Pro definování některých hudebních pojmů využívám Vysloužilův *Hudební slovník pro každého*. Některé z metodik jsou zaměřeny na vedení pěveckého sboru nebo na pěveckou a hlasovou výchovu na 1. stupni základních škol, ale ačkoliv se tato práce zaměřuje na trávení volného času sborovým zpěvem, lze z těchto metodik přesto čerpat. Cílová skupina je stejná a cíl výchovy (naučit děti dobře zpívat) také.

1 Volný čas

S volným časem (dále jen VČ) se setkáváme denně. Pro většinu z nás to znamená něco, na co se těšíme, až přijdeme domů z práce a dokončíme všednodenní povinnosti; je to čas, kdy můžeme být sami sebou, jsme svobodní a v rámci možností můžeme dělat, co chceme. Někdy ale může být tento pojem vnímán i negativně, bývá spojován např. s pocitem bezradnosti při vyplňování volného času nebo při výběru vhodné aktivity.² Následující text se bude tímto pojmem často zabývat, pro začátek je tedy nutné si jej vymezit a uvést, jaké jsou jeho funkce.

1.1 Vymezení pojmu volný čas

Jasně definovat VČ je poměrně složité, můžeme na něho nahlížet mnoha způsoby. Je předmětem různých vědních oborů, které se na volný čas dívají z vlastních pohledů (ekonomický, politický, sociologický, pedagogický, psychologický, historický atd.), a jeho pojetí se v historii měnilo. VČ je příležitostí pro zábavu, rekreaci, zájmové činnosti a vzdělávání a další. Pro srovnání definic volného času zde uvádím vymezení volného času od dvou různých autorů.

Podle Kaplánka můžeme volný čas definovat dvěma způsoby: pozitivně nebo negativně. „Negativní definice volného času vycházejí z vymezení volného času vůči pracovní době, (...) zatímco pozitivní definice se pokouší vymezit volný čas na základě jeho vlastní kvality, tedy jako čas, s nímž může jedinec svobodně nakládat. (...) Při definování volného času rozlišujeme mezi volným časem v širším smyslu a volným časem v užším smyslu. Jako volný čas v širším smyslu se označuje veškerý čas mimo pracovní dobu, tedy včetně spánku, jídla, péče o vlastní tělo, cesty do práce atd. Volný čas v užším smyslu v sobě nezahrnuje časové úseky spojené s prací (...) a činnosti, které jsou pevně zakotveny v osobním denním programu jednotlivce.“³

Pávková ve svém studijním textu *Pedagogika volného času* stručně shrnuje hlavní znaky volného času:

- „Doba svobodné volby činností.
- Zvolené činnosti jsou pro člověka příjemné, přinášejí potěšení, radost.
- Činnosti ve volném čase dávají příležitost k rekreaci, odpočinku, obnově sil i k osobnostnímu rozvoji.“⁴

---

² PÁVKOVÁ, J., *Pedagogika volného času*, s. 6.

³ KAPLÁNEK, M. *Nauka o volném čase*, s. 6-7.

⁴ PÁVKOVÁ, J., *Pedagogika volného času*, s. 11.

1.2 Funkce volného času

Stejně jako třeba čas v práci nebo ve škole má i VČ své funkce. Prostřednictvím VČ rozvíjíme svou osobnost, prohlubujeme své zájmy a dostává se nám příležitost trávit čas s blízkými, navazovat nové sociální kontakty, ale také učit se být sami se sebou.

Sedm funkcí VČ podle Opaschowského (1977):

- „Volný čas jako *rekreace* (zotavení)
- Volný čas jako *kompensace* (vyrovnání toho, co se v ostatním životě nedostává či nedaří)
- Volný čas jako *katarze* (osvobození a odreagování od potlačených emocí a napětí)
- Volný čas jako *ventil* (ventil k uvolnění přebytečné energie)
- Volný čas jako *konzum* (prostředek k užívání věcí a produktů)
- Volný čas jako *kontrast* (protiklad vůči práci)
- Volný čas jako *doba podobná práci* (kongruenční teorie)⁵

Pávková ve své publikaci *Pedagogické ovlivňování volného času* uvádí pouze čtyři specifické funkce VČ: *zdravotní, sociální, výchovně-vzdělávací a preventivní*.⁶

1.3 Pedagogika volného času

Na pedagogiku VČ se můžeme dívat třemi způsoby: jako na vědní obor, výchovně-vzdělávací praxi nebo studijní obor. Protože se tato práce zaměřuje na hudební aktivity sloužící k rozvoji pěveckého a rytmického cítění u členů dětského pěveckého sboru, je pro ni důležitá pedagogika VČ jako výchovně-vzdělávací praxe.

Jak již název napovídá, pedagogika VČ je jednou z pedagogických disciplín, která se zabývá obsahem, formami a prostředky edukačních aktivit, činností školských a dalších zařízení pro VČ a v neposlední řadě teorií a výzkumem soudobých trendů v trávení VČ u různých skupin populace.⁷

Součástí pedagogické práce, a to nejen v pedagogice VČ, ale v pedagogice celkově, je formulace výchovných cílů. Bez nich nelze vychovávat.⁸

Cíl výchovy ve VČ a vybavování kompetencemi k VČ vymezuje Hájek a kol. ve své publikaci (2010) jako cíl naučit jedince dobře a kvalitně využívat svůj VČ a chápat jej jako významnou životní hodnotu. „K tomuto cíli slouží seznamování se širokou škálou volnočasových aktivit, objevování vlastních dispozic a jejich rozvíjení, sestavování

---

⁵ KAPLÁNEK M. *Nauka o volném čase*, s. 20.

⁶ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*, 2008, s. 70.

⁷ Srov. PRŮCHA, J., *Přehled pedagogiky*, s. 93.

⁸ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*, s. 38.

racionálního režimu dne atd. Jako cíl výchovy ve volném čase nelze chápat pouze bezprostřední vyplnění volného času.“⁹

Možnosti získávání odborné kvalifikace pedagoga VČ jsou uvedeny v § 17 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Pro výkon profese je vyžadováno vzdělání v oblasti pedagogiky podle zákona, pro zájmové vzdělávání s uměleckým zaměřením je potřeba vzdělání v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti umění studijního oboru umělecko-pedagogického zaměření. Pedagogickou činnost uměleckého zaměření může za určitých podmínek vykonávat bez výše uvedeného vzdělání i umělec v daném oboru.¹⁰

---

⁹ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*, s. 40.

¹⁰ Zákon 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.

2 Hudební nauka

Stejně jako pedagogiku VČ i hudební nauku je možné definovat více způsoby. Jedná se o studijní obor, vědní disciplínu, v tomto případě jí bude v této práci věnována pozornost jako teoretickému předmětu, který spadá pod oblast hudebního oboru *Recepce a reflexe hudby*¹¹ a je součástí výuky na základních uměleckých školách (dále jen ZUŠ) vedle hlavního předmětu (např. sborového zpěvu nebo hry na hudební nástroj).

Hudební nauka je vyučována zpravidla kolektivně, u žáků je rozvíjena hudebnost a učí se hudební teorii, která zahrnuje základní hudební pojmy, notopis, stupnice, akordy, rozdělení hudebních nástrojů a další oblasti.

Hudební teorie je také součástí hudební výchovy na základních školách (dále jen ZŠ) a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií, kde se žáci prvního stupně učí např. jednoduchý notový zápis a jeho čtení, kvality tónů nebo druhy hudebních stylů a žánrů a žáci druhého stupně se seznamují např. se stěžejními hudebními díly a jejich autory.

2.1 Hudba a základní hudební pojmy

Hudbou a pojmy s ní spojenými se zabývají různé obory. Je hlavním předmětem vědního oboru muzikologie (hudební věda), zabývá se jí estetika, psychologie, pedagogika a další.

2.1.1 Hudba

Hudba je jedním z múzických umění. Na rozdíl třeba od umění výtvarného není hmatatelná, nemůžeme si na ni sáhnout. Nejedná se tedy o věc, nýbrž o děj.¹²

Podle Vysloužilova slovníku je hudbou „každý strukturně organizovaný tónový (i zvukový) celek, jenž je člověkem vnímán jako „hudební“.“¹³ Z toho vyplývá, že hudbou jsou všechny zvuky, které za hudbu považujeme – od zpěvu po tónové jevy v přírodě. „Hudba je vždy nějak vázána na lidské společenství a jeho kulturu.“¹⁴

2.1.2 Hudebnost a hudební schopnosti

Zmíněné pojmy jsou termíny hudební psychologie a v oblasti sborového zpěvu mají své nezastupitelné místo. Při výběru volnočasových aktivit může být pro některé jedince pro volbu hudebních činností překážkou například to, že „nemají hudební sluch.“ Co to ale hudební sluch vlastně znamená a je možné ho rozvíjet? Pro lepší orientaci v těchto hudebních pojmech je proto vhodné uvést jejich definice a vzájemně je rozlišit, jak to uvádí Daniel ve své Metodice hudební výchovy (1992).

Hudebnost je vrozené nadání pro vnímání a provozování hudby.¹⁵ Jedná se o vlastnost, která určuje náš vztah k hudbě a její míra se zjišťuje podle hudebních schopností a dovedností. Hudebnost zahrnuje schopnost emociálního prožívání hudby,

¹¹ Srov. *Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání*, s. 16.

¹² Srov. FRANĚK M. *Hudební psychologie*, s. 13.

¹³ VYSLOUŽIL, J. *Hudební slovník pro každého*, s. 110-111.

¹⁴ Tamtéž, s. 110-111.

¹⁵ Tamtéž, s. 118.

jež podporuje rozvoj zájmů jedince o hudbu, a schopnosti samostatného učení a kreativního osvojování hudby, které se podílí na formování hudebního vkusu jedince a jeho speciálních hudebních schopností.¹⁶

„Analýza hudebnosti představuje základní pedagogické opatření a je výchozím bodem k diagnostice hudebního nadání a hudebního talentu.“¹⁷

Hudební schopnosti jsou rozvíjeny hudebními činnostmi na základě uměleckých vloh daného jedince. Vlohy ale nejsou jedinými faktory, které schopnosti ovlivňují. Na jejich rozvoji se podílejí také píle, vytrvalost, zájmy jedince nebo prostředí, ve kterém žije. Mezi hudební schopnosti patří: *smysl pro rytmus, hudební sluch* (smysl pro výšku tónu), *tonální citění a schopnost harmonického slyšení a analýzy*.¹⁸ Poruchou hudebních schopností se nazývá *amúzie*. Člověk s touto poruchou může mít problém s poznáváním hudby, jejím porozuměním či reprodukcí. Rozděluje se na senzickou amúzii (poruchy hudebního vnímání) a motorickou (potíže s vokálními či instrumentálními činnostmi).¹⁹ Podle Slavíkové jde ale ve většině případů pouze o nerozespívanost dítěte, způsobenou malou pěveckou aktivitou, nikoli o amúzii.²⁰

První schopností je **smysl pro rytmus**, která je zároveň první rozvíjenou hudební schopností u dítěte. Tomuto rozvoji pomáhají pohybové aktivity spojené s hudbou. Smysl pro rytmus můžeme dále dělit na *smysl pro metrum, smysl pro tempo, smysl pro hudební formu a smysl pro rytmus v užším slova smyslu*.²¹ Rytmus je podle Vysloužilova slovníku „pravidelné střídání nebo opakování nějakého děje, týchž nebo podobných jevů v jejich časové následnosti. (...) V hudbě patří k základním výrazovým parametrům.“²² Jedná se tedy o střídání krátkých a dlouhých tónů v taktu. Nauka o rytmu se nazývá *rytmika*.

Hudební sluch bývá označován také jako *smysl pro výšku* a stejně jako ostatní hudební schopnosti i hudební sluch je možné rozvíjet. K tomu nejlépe slouží nácvik intonace. Hudební sluch rozlišujeme na *absolutní a relativní*. Jedinec s absolutním sluchem je schopen zapamatovat si tón určité výšky a dokáže ho i po delší době poznat nebo zazpívat, jedinec se sluchem relativním rozeznává mezi vyšším a nižším tónem a pozná, zda melodie stoupá, či klesá.²³

Vlohy jsou vrozené fyziologické a psychologické vlastnosti jedince předznamenávající možnosti jeho psychického rozvoje. **Umělecké vlohy** jsou tedy určité mantinely, které určují, do jaké míry se mohou umělecké (hudební, herecké, výtvarné aj.) schopnosti daného jedince rozvinout.²⁴ Hudební vlohy je možné měřit speciálními hudebními testy (např. *Seashore*), které by na základě toho měly odhadnout, jakého stupně hudebních schopností je možné u daného dítěte dosáhnout.²⁵

---

¹⁶ Srov. HOLAS, M., *Malý slovník základních pojmů z hudební pedagogiky a hudební psychologie*, s. 13.

¹⁷ Tamtéž, s. 13.

¹⁸ Srov. DANIEL, L. *Metodika hudební výchovy*, s. 9.

¹⁹ TICHÁ, A. *Vokální činnosti jako prostředek rozvoje hudebnosti a zpěvnosti žáků*, 2007, s. 20.

²⁰ SLAVÍKOVÁ, M., *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*, s. 18.

²¹ DANIEL, L. *Metodika hudební výchovy*, s. 6-7.

²² VYSLOUŽIL, J. *Hudební slovník pro každého*, s. 254.

²³ Srov. DANIEL, L. *Metodika hudební výchovy*, s. 8.

²⁴ Srov. Tamtéž, s. 5.

²⁵ FRANĚK, M. *Hudební psychologie*, s. 154.

Hudební nadání je souhrn vloh, které potřebujeme pro úspěšný výkon aktivit spojených s hudbou. O jedincích, kteří mají vysoký stupeň nadání, říkáme, že mají talent.²⁶

Další hudební schopností je **hudební představivost**. „Je to schopnost registrovat hudební představy jakožto vybavené obrazy dříve vnímaných tónů, tónových vztahů a hudebně vyjadřovacích prostředků, přetvářet tyto hudební představy nebo s nimi záměrně operovat. (...) Představy jsou subjektivním odrazem vnímané hudby a do určité míry jsou i novou kvalitou.“²⁷

Jednou z klíčových hudebních schopností je **hudební paměť**, která je potřebná pro veškerý kontakt člověka s hudbou a je základním předpokladem pro hlasovou výchovu. Má čtyři složky – sluchovou, motorickou, zrakovou a citovou, přičemž při hlasovém projevu jsou nejdůležitější první dvě.²⁸

Během vývoje hudebních schopností dítěte se uplatňuje dětská **hudební tvořivost**. Již tříleté dítě si v rámci hry spontánně „komponuje“ hudební projev, tedy si „zpívá po svém“. Tyto projevy jsou ale se začátkem povinné školní docházky utlumeny, protože hudební výchova je spíše direktivní a k rozvoji hudební tvořivosti nevede.²⁹

2.2 Hlasová a pěvecká výchova

Součástí hudební výchovy v základním vzdělávání jsou hlasová a pěvecká výchova, které prostřednictvím hudebních činností systematicky, metodicky a s předem jasně definovanými cíli kultivují hlasový projev dítěte, tedy ho učí, „jak správně zpívat“. Výstupy výchovy jsou stanovovány v závislosti na věku dětí a jejich dosavadním hudebním vývoji.

Pro vymezení hlasové a pěvecké výchovy je nutné definovat pojmy zpěv a hlas. Zpěv je „široká oblast hudby založená na hlasovém projevu jedince (sólový zpěv) nebo kolektivu (sbor)“.³⁰ Jedná se o naši nejpřirozenější hudební činnost, k níž nám stačí pouze vlastní hlas.

Hlas vzniká rozechvěním hlasivek v hrdle. Hlas dělíme podle výšky a barvy do těchto hlasových poloh: soprán, alt, tenor, baryton a bas. To ale není jediné dělení hlasu, dělit ho můžeme také podle způsobu tvorby (tzv. hlasové rejstříky³¹) na hlas prsní, hlavový a střední. Podle Cmírala (1974) je lidský hlas nejdokonalejším hudebním nástrojem, protože jím můžeme vyjádřit i ty nejjemnější hudební odstíny.³²

Hlasová i pěvecká výchova v hudební výchově působí společně jako „hlasově pěvecká výchova“. Rozlišovat mezi nimi je třeba např. v případě profesionální přípravy umělců, kdy se herci v rámci hlasové výchovy učí správnému hlasovému projevu a zpěváci se v pěvecké výchově věnují kultivaci zpěvního hlasu a přednesu.³³ Slavíková

²⁶ Srov. DANIEL, L. *Metodika hudební výchovy*, s. 5.

²⁷ SLAVÍKOVÁ, M., *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*, s. 41.

²⁸ Srov. Tamtéž, s. 40.

²⁹ Srov. Tamtéž, s. 42-43.

³⁰ VYSLOUŽIL, J. *Hudební slovník pro každého*, s. 322.

³¹ KIML, J. Co máme vědět o hlasu: zpěvní hlas, poruchy, prevence, s. 17-19.

³² CMÍRAL, A., PILKA, J. *Základní pojmy hudební*, s. 99.

³³ Srov. SLAVÍKOVÁ, M. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*, s. 10-11.

(2004) upozorňuje na často nesprávné chápání významu hlasové a pěvecké výchovy ze strany pedagogů, kteří hlasovou výchovu mnohdy nepovažují za důležitou a často ji ve výuce úplně vynechávají. „Hlasová výchova musí být skutečným odrazovým můstkem“ pro pěvecké činnosti ve škole. K tomu je však zapotřebí chápat hlasovou výchovu v širokých hudebně výchovných souvislostech, v jejím plném významu a na základě poznání zpěvu jako přirozené součásti života dítěte.“³⁴

Protože jsou hlasová a pěvecká výchova součástí základního vzdělávání a musí jimi tudíž projít všichni žáci, musí zvládat práci i s „nezpěváky“. Na nápravě nezpěvnosti u dětí je možné pracovat, je ale potřeba začít s ní co nejdříve, tj. v předškolním nebo v mladším školním věku. „Každý má dar zpívat. Každý lidský hlas v sobě skrývá značné předpoklady. (...) Je třeba procvičovat hlas v plném rozsahu a znění.“³⁵ Tichá (2014) rozděluje dětské nezpěváky podle příčin do dvou skupin: *hudebně rozvinuté, ale nerozpevané* děti a *hudebně nerozvinuté, a proto nerozpevané*. Toto rozdělení je pomůckou pro pedagoga k promyšlení postupu při nápravě nezpěvnosti, je ale třeba nejprve určit její příčinu.³⁶ Při nápravě je třeba respektovat individualitu každého jedince, trpělivost pedagoga a systematický postup. Téma nezpěvnosti se ale neobjevuje jen v základním vzdělávání, setkat se s ním můžeme i v hudebních volnočasových aktivitách, třeba ve sborovém zpěvu. Pokud sbormistr nechce členy pro svůj sbor „vybírat“, ale chce dát příležitost všem dětem, které mají o sborový zpěv zájem, musí se občas věnovat i nápravě nezpěvnosti.

Hlasově pěvecká výchova je pro sborový zpěv stěžejní. Její součástí jsou cvičení dechová, artikulační, hlasová, pěvecká, deklamační, často také rytmická, intonační a sluchová a hudebně tvořivé projevy členů sboru.³⁷ Děti se při ní naučí nejen způsob, jak správně zpívat, ale osvojí si také správný postoj nebo sed při zpěvu. Důležitá je ale i tzv. hlasová hygiena, podle které je třeba se o hlas starat, a to jak pro žáky, tak pro hudebního pedagoga. Kromě správné životosprávy je jejím obsahem práce s hlasem a prevence proti poruchám hlasu. Je třeba vyvarovat se přílišné hlasitému projevu a zbytečnému křičení, přílišné přepínání hlasu vede k poškození hlasového ústrojí.³⁸

---

³⁴ SLAVÍKOVÁ, M. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*, s. 11.

³⁵ TICHÁ, A., *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*, s. 11.

³⁶ Srov. Tamtéž, s. 26–33.

³⁷ Srov. SLAVÍKOVÁ, M. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*, s. 10.

³⁸ Srov. KIML, J. *Co máme vědět o hlasu: zpěvní hlas, poruchy, prevence*, s. 116.

2.3 Vliv hudby na člověka

Hudba ovlivňuje každého člověka bez ohledu na to, jaký k ní má vztah. Provází nás po celý život, je jeho nedílnou součástí. Její poslech nebo vlastní reprodukce dokáže člověku přivodit a umocňovat v něm kladné i záporné emoce, „Nelze je ale vyvolat úmyslně, emoce se projevují jako spontánní reakce na vnitřní a vnější podněty.“³⁹ Hudba dále pomáhá zmírňovat psychické napětí a stres a odvádí pozornost od fyzické bolesti. Hra na hudební nástroj nebo hudebně pohybové činnosti (např. tanec) dávají člověku také možnost sebevyjádření. Těchto vlastností hudby využívají různá odvětví pedagogiky, psychologie, psychiatrie, sociální služby a další obory.

Terapeutický přístup muzikoterapie (hudební terapie) hudbu využívá jako prostředek k léčebným a preventivním účelům. „Cílem tohoto procesu je relevantním způsobem rozvinout potenciál nebo obnovit funkce jedince tak, aby mohl dosáhnout lepší intrapersonální a/nebo interpersonální integrace, s cílem naplnění tělesných, psychických, emocionálních a sociálních potřeb.“⁴⁰ Klienti terapie přitom nemusí být nijak hudebně vzdělaní, terapeuticky působí samotný poslech hudby, hra na jednoduché nástroje nebo zpěv známých písniček. Muzikoterapie se využívá zejména v domovech pro seniory nebo osoby se zdravotním postižením, uplatňuje se ale také v pedagogice jako součást školní výuky či v zájmových kroužcích i jako součást léčby ve zdravotnických zařízeních.⁴¹

---

³⁹ FRANĚK, M. *Hudební psychologie*, s. 170.

⁴⁰ Muzikoterapeutická asociace ČR, *Co je to muzikoterapie*.

⁴¹ Srov. Muzikoterapeutická asociace ČR, *Využití muzikoterapie*.

3 Pěvecký sbor

Pěvecký sbor je hudební těleso složené ze sboristů. Jedná se o pravidelnou kolektivní hudební činnost, která se realizuje jako zájmový útvar a v některých základních školách se s ním můžeme setkat také ve formě nepovinného předmětu. Jako volnočasová aktivita je sborový zpěv ekonomicky snadno dostupný, protože na něj není třeba pořizovat žádnou výbavu, a ani místní dostupnost většinou nebývá překážkou, je totiž často nabízen i např. základními školami.

„Sborový zpěv umožňuje dětem intenzivní rozvoj hudebních schopností i dovedností, umožňuje aktivní poznávání vyjadřovacích a sdělovacích prostředků hudby, a tím i adekvátní vnímání a hodnocení hudby. Děti prostřednictvím nejpřirozenější hudební činnosti – zpěvem – pronikají do ústrojenství písní a skladeb, kolektivně je prožívají a postupně docházejí k citovému, estetickému i etickému zážitku. Tak je možné prostřednictvím nacvičovaných skladeb utvářet kladný vztah dětí k přírodě i společnosti a rozvíjet jejich celkový vztah k životu.“⁴²

Dětský sborový zpěv má jako součást hudební výchovy výchovně-vzdělávací funkci a směřuje tak k podobným cílům. Daniel (1992) uvádí tyto požadavky na hudební výchovu na základní škole:

1. „Naučit žáky krásně zpívat, aby jim zpěv přinášel silné estetické zážitky. (...)
2. Maximálně rozvinout hudební schopnosti žáků. (...)
3. Dát dětem radost ze zpěvu a hudby, aby se na hodiny Hv těšily. (...)
4. Poslechem hudby vychovávat kulturního posluchače hudby všech forem, žánrů a období.“⁴³

Kromě těchto funkcí má sborový zpěv i další přínosy pro výchovu ve VČ. Jako kolektivní činnost učí děti spolupráci, rozvíjí jejich prosociální chování a citění a jsou ovlivňovány heterogenní skupinou a sbormistrem.

---

⁴² HAMAN, J., SKOPAL, J. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*, s. 5.

⁴³ DANIEL, L., *Metodika hudební výchovy*, s. 3.

3.1 Druhy pěveckých sborů

Základním rozdělením pěveckých sborů je toto: sbory dětské (dívčí, chlapecké nebo smíšené dětské), ženské, mužské a smíšené.⁴⁴

Fedor a Vrchotová-Pátová uvádí, že v **dětských sborech** působí sboristé do 13 let věku.⁴⁵ To ale nemusí být nutně pravidlem, neboť podíváme-li se na složení např. leckterých školních pěveckých sborů, zjistíme, že jejich členy jsou žáci 3. až 9. tříd, tedy do 15 let věku. Jak již bylo naznačeno výše, dětské sbory se mohou dále dělit na dívčí nebo chlapecké, často jsou ale dívky i chlapci ve sboru společně.

U dětského sboru upřednostňujeme pedagogický charakter před uměleckým. Významnou roli zde hraje i školní hudební výchova. Ta by měla podporovat častější zpěv chlapců, kteří jsou znevýhodněni hlasovou mutací, jíž v období puberty prochází, a z ní plynoucím stereotypem, že chlapci v tomto věku neumí zpívat.⁴⁶ Podle Tiché (2014) má dar zpívat každý a je proto důležité věnovat se zpěvu a procvičovat hlas v plném rozsahu a znění.⁴⁷

„Sborový zpěv umožňuje dětem intenzivní rozvoj hudebních schopností i dovedností, umožňuje aktivní poznávání vyjadřovacích a sdělovacích prostředků hudby, a tím i adekvátní vnímání a hodnocení hudby.“⁴⁸

Dětským sborům se v hlasové poloze podobají **sbory ženské**, patří totiž do vyšší polohy tónového systému. Liší se ale ve volbě repertoáru. Dětské sboristé by měli rozumět skladbám, které zpívají, proto se pro ně volí jednodušší skladby. Pro ženské sbory jsou vybírány „typicky ženské“ náměty, jako jsou projevy lásky či krásy přírody. Sboristky tyto obrazy ztvárňují jemněji, procítěněji a celkově jinak než mužští sboristé.⁴⁹

Dalším druhem pěveckého sboru je **mužský sbor**. Pro něj jsou typická spíše hrdinská témata a oproti ženskému sboru se pohybuje v nižších polohách tónového systému (o jednu oktávu).⁵⁰ Pokud je stejná skladba zpívána jak mužským, tak i ženským sborem, nikdy nevyzní stejně – bude jinak citově zbarvená.

Spojením ženského a mužského sboru vzniká **sbor smíšený**, jehož výhodou je, že obě jeho složky dokáží v rámci celku pracovat samostatně.⁵¹

---

⁴⁴ Srov. FEDOR, V., VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, J. *Sborový zpěv a řízení sboru*, s. 19.

⁴⁵ FEDOR, V., VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, J. *Sborový zpěv a řízení sboru*, s. 19.

⁴⁶ Srov. Tamtéž, s. 20.

⁴⁷ TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*, s. 11.

⁴⁸ HAMAN, J., SKOPAL, J. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*, s. 5.

⁴⁹ Srov. FEDOR, V., VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, J. *Sborový zpěv a řízení sboru*, s. 20-21.

⁵⁰ Srov. Tamtéž, s. 20-21.

⁵¹ Srov. Tamtéž, s. 20-21.

3.2 Základní pojmy

Sborovým vedoucím je **sbormistr** (sborový dirigent), který se sborem studuje skladby, procvičuje jejich přednes a následně sbor vede při veřejném vystoupení (ne vždy).⁵² Pro dětské sboristy má zároveň roli vychovatele, pedagoga volného času. Věnuje se rozvoji dětského hlasu a hudebnosti, správné artikulaci, vytváří bezpečné prostředí a usiluje o prohlubování zájmů dětí o hudbu a sborový zpěv.

Sboristé (či sboristky) jsou členové pěveckého sboru – zpěváci. Je žádoucí, aby jejich počet a složení bylo stálé. Protože je sborový zpěv zájmovou činností, neměly by být na děti, které se do sboru chtějí přihlásit, kladeny vysoké nároky. K přijetí by měl stačit zájem jedince a zdravý hlas. Žáci prvního stupně ZŠ přitom ještě nemusí „umět zpívat“, rozvoj jejich hudebních schopností je úkolem pro sbormistra.⁵³

Důležitým prvkem pro sbor je **repertoár**, tedy seznam písní, které daný sbor zpívá. Vytvoření repertoáru je úkolem sbormistra, který přitom dbá zejména na správný výběr písní, což je zvláště důležité u dětských sborů, neboť skladba musí být v hlasových možnostech dětských sboristů a musí chápat jejich obsah (tzn. vědí, co zpívají), a na sled písní pro vystoupení, zejména na kontrast a gradaci.⁵⁴

3.3 Zařízení pro volný čas organizující sborový zpěv

Sborový zpěv jako volnočasová aktivita je většinou místně snadno dostupný, funguje ve spoustě měst a obcí v těchto organizacích:

Základní umělecké školy nabízejí umělecké zájmové vzdělávání v hudebním, výtvarném, tanečním a literárně-dramatickém oboru. Tyto obory jsou vyučovány pro neprofesionální uměleckou činnost nebo slouží jako příprava na studium středních a vysokých škol uměleckého nebo pedagogického zaměření a na studium na konzervatořích. Základní umělecké vzdělávání je součástí systému uměleckého vzdělávání v ČR a je zaměřeno na rozvoj a kultivaci uměleckého nadání jedinců s potřebnými studijními předpoklady. Vzdělávání je rozděleno na studium přípravné, základní studium I. a II. stupně, studium s rozšířeným počtem vyučovacích hodin a studium pro dospělé.⁵⁵ Součástí hudebního oboru v základních uměleckých školách bývá kromě jiných zaměření také sborový zpěv.

Středisko VČ je podle vyhlášky č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání typem školského zařízení pro zájmové vzdělávání a patří sem **dům dětí a mládeže**, který uskutečňuje činnost ve více oblastech zájmového vzdělávání, a **stanice zájmových činností**, která se zaměřuje pouze na jednu oblast.⁵⁶ „Posláním středisek volného času je motivovat, podporovat a vést děti, žáky, studenty, mládež, ale i dospělé k rozvoji osobnosti, k získávání a rozvoji klíčových a odborných kompetencí, zejména

---

⁵² Srov. CMÍRAL, A., PILKA, J. *Základní pojmy hudební*, s. 126.

⁵³ Srov. HAMAN, J., SKOPAL, J. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*, s. 13.

⁵⁴ Srov. Tamtéž, s. 17.

⁵⁵ Srov. RVP ZUV, s. 8–11.

⁵⁶ Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, § 4.

smysluplnému využívání volného času, a to širokou nabídkou činností v bezpečném prostředí, s profesionálním týmem pedagogů.“⁵⁷

Mezi instituce nabízející volnočasové aktivity patří také **základní školy**. Pěvecký sbor organizují jako zájmovou činnost nebo ve formě nepovinného předmětu. Školní pěvecké sbory prezentují školu, u žákovských členů jsou rozvíjeny hudební schopnosti, hlasový projev a spolupráce ve skupině.

Nestátní neziskové organizace (dále jen NNO) jsou právně upraveny občanským zákoníkem⁵⁸. NNO mohou být spolky, nadace a nadační fondy nebo ústavy. I tato zařízení mohou nabízet sborový zpěv jako volnočasovou aktivitu. Příkladem spolku může být např. Salesiánské hnutí mládeže, z. s., Jedná se o křesťanskou organizaci dětí a mládeže, působící po celé České republice. Její činnost vychází ze základů položených sv. Janem Boskem. Organizace nabízí zájmové kroužky, otevřené kluby, doučování, pořádá letní tábory, festivaly, semináře a další činnosti.⁵⁹ Mezi NNO řadíme také církevní organizace a nízkoprahová zařízení.

A nakonec **komerční (soukromá) zařízení**, která jsou na rozdíl od NNO zřizována za účelem zisku. Příkladem takového zařízení je např. Hudební škola Yamaha (YAMAHA Music School) stejnojmenné společnosti, která má řadu poboček po celém světě včetně České republiky.

---

⁵⁷ MŠMT, Střediska volného času.

⁵⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁵⁹ Srov. Salesiánské hnutí mládeže.

4 Mladší školní věk

Mladší školní věk je jedním z předmětů zkoumání vývojové psychologie, tj. psychologická disciplína, která se zabývá studiem změn chování a prožívání v určitém časovém úseku. Časové vymezení se u jednotlivých autorů liší, nejčastěji se ale uvádí, že se mladší školní věk nachází mezi věkem předškolním a starším školním a zahrnuje žáky prvního stupně základní školy, věkově jsou to tedy děti od 6-7 let (podle nástupu do školy) do 11 let. Matějček (2013) rozděluje školní období do 3 kratších stádií – mladší, střední a starší.⁶⁰

Freud tuto věkovou skupinu přiřazuje ke stadiu latence, kdy se dítě soustředí hlavně na novou životní etapu, tedy začátek povinné školní docházky a na úkoly s ní spojené. Nástup do školy je pro dítě poměrně náročný krok, a aby ho zvládlo, musí splňovat určité předpoklady, tedy dosáhnout tzv. školní zralosti. Ve vývoji dítěte hraje počátek povinné školní docházky velmi důležitou roli.

4.1 Fyziologický, kognitivní, sociální a emoční vývoj dítěte

Ačkoliv nejrychlejším a nejjintenzivnějším vývojem prochází člověk v období od narození do ukončení předškolního věku, i dítě v mladším školním věku se vyvíjí poměrně rychle. Pokračuje tělesný růst, výrazně se zlepšuje jeho hrubá a jemná motorika (sporty, psaní, kreslení) a smyslové vnímání, zejména sluchové a zrakové. „Vnímání se stává více cílevědomým aktem – pozorováním.“⁶¹ Nadále se rozvíjí řeč, i když už ne tak intenzivně jako v předškolním věku. Před nástupem do 1. třídy ZŠ by ale dítě mělo ovládat výslovnost všech hlásek, pokud se u něj projevuje porucha řeči (např. dyslalie), je to třeba řešit s logopedem. Rozšiřuje se také slovní zásoba, se kterou souvisí také rozvoj paměti. Ta je v tomto období stabilnější než v předškolním, což je nezbytné pro osvojování nových znalostí.⁶²

Mladší školní období můžeme označit jako „věk střízlivého realismu“. „Školák je plně zaměřen na to, co je a jak to je. Chce pochopit okolní svět a věci v něm ‚dopřavdy‘.“⁶³ Nejprve je chápání světa dítěte závislé na informacích z jeho okolí (např. „Říkala to maminka, tudíž je to pravda.“), časem ale k těmto informacím přistupuje více kriticky. Realismus naivní se tak postupně mění v realismus kritický.⁶⁴

Vývoj myšlení takto starého dítěte je stále závislé na konkrétnosti, řešený problém musí být pro děti představitelný (např. počítání jablíček). Již na počátku mladšího školního období je žák schopen řešit logické operace. Mění se také chápání emocí u sebe i u druhých. Dítě zjišťuje, že emoční výraz nemusí být vždy ukazatelem vnitřního prožívání, ale že je možné pocity také skrývat (tzv. přetvařovat se).⁶⁵

---

⁶⁰ MATĚJČEK, Z., *Co, kdy a jak ve výchově dětí*, s. 61.

⁶¹ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., *Vývojová psychologie*, s. 120.

⁶² Srov. Tamtéž, s. 120–123.

⁶³ Tamtéž, s. 118.

⁶⁴ Srov. Tamtéž, s. 118.

⁶⁵ Srov. Tamtéž, s. 124–130.

4.2 Hudební vývoj dítěte

Hudebním vývojem prochází člověk celý život, vnímat hudbu a reagovat na ni je schopen již v prenatálním stádiu.⁶⁶ Malé děti používají hudbu při hře, okolo třetího roku života si při hře „komponují“ vlastní hudební projev (viz. s. 12 – hudební tvořivost). S hudební výchovou se pak dítě poprvé setkává v mateřské škole, kde se učí formou hry a hudebních činností, a připravuje na povinnou školní docházku. Na ZŠ pak dochází k všestrannému rozvoji hudebnosti žáků, a to nejen v rámci hudební výchovy, ale také např. v rámci tělesné výchovy, jejíž součástí jsou hudebně pohybové aktivity. Pro představu hudebního rozvoje žáků 1. stupně ZŠ uvádím očekávané výstupy podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV):

„Očekávané výstupy – 1. období (tj. 1. až 3. ročník ZŠ)

žák

- zpívá v jednohlase
- rytmizuje a melodizuje jednoduché texty
- využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře
- reaguje pohybem na znějící hudbu, pohybem vyjadřuje metrum, tempo, dynamiku, směr melodie
- rozlišuje jednotlivé kvality tónů, rozpozná výrazné tempové a dynamické změny v proudu znějící hudby
- rozpozná v proudu znějící hudby některé hudební nástroje, odliší hudbu vokální, instrumentální a vokálně instrumentální

Očekávané výstupy – 2. období (tj. 4. a 5. ročník ZŠ)

žák

- zpívá v jednohlase či dvojhlasě v durových i mollových tóninách a při zpěvu využívá získané pěvecké dovednosti
- realizuje podle svých individuálních schopností a dovedností (zpěvem, hrou, tancem, doprovodnou hrou) jednoduchou melodii či píseň zapsanou pomocí not
- využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře i k reprodukci jednoduchých motivů skladeb a písní
- rozpozná hudební formu jednoduché písně či skladby
- vytváří jednoduché přede hry, mezihry a do hry a provádí elementární hudební improvizace
- rozpozná v proudu znějící hudby některé z užitých hudebních výrazových prostředků
- ztvárňuje hudbu pohybem s využitím tanečních kroků, na základě individuálních schopností a dovedností vytváří pohybové improvizace⁶⁷

Očekávané výstupy udávají, jaké hudební schopnosti a dovednosti by si měl žák ideálně za dané období osvojit. Jsou ale pouze orientační, ne každý žák jich reálně dokáže v daném období dosáhnout. Proto RVP ZV uvádí také minimální doporučenou úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření. I v rámci hudební výchovy na ZŠ se žáci setkávají s činností pěveckého sboru, a to při vícehlasém zpěvu.

---

⁶⁶ Srov. FRANĚK, M. *Hudební psychologie*, s. 127-128.

⁶⁷ RVP ZV, 2021, s. 82.

S tím začínáme ve 4. ročníku formou dvojhlasového zpěvu, od 7. ročníku pak můžeme (podle schopností žáků) zařadit i trojhlas.⁶⁸

S hudebním vývojem člověka souvisí také projevení talentu. To může přijít velmi brzy, ale stává se, že se talent objeví až v dospělosti. Ovšem to, že se projeví, nutně neznamená, že se z člověka stane geniální hudebník.⁶⁹ Talent je třeba systematicky rozvíjet a je zapotřebí zájem o hudební činnost.

Pro hudební vývoj školáka, a to zejména pro pěvecký rozvoj, je důležitý vývoj jeho řeči. Ačkoliv byl rozvoj řeči nejintenzivnější v předškolním období, v mladším školním období nadále pokračuje (rozvoj artikulace, rychlost řeči, aj.). Dítě by ale na počátku školní docházky již mělo zvládat výslovnost všech hlásek, což je jedním z předpokladů školní zralosti. Projevy vady řeči by se měly řešit s logopedem. Pro pěvecký vývoj je rozhodujícím faktorem vývoj hlasu, který sice prochází vývojem, ale již od narození má jedinec určité hlasové predispozice. Prací pedagoga je pomoci tyto dispozice rozvinout, v opačném případě může dojít i k jejich deformaci.⁷⁰ Pro správný vývoj hlasu dítěte je třeba mít již v raném věku příležitost naslouchat kvalitním pěveckým vzorům (např. mamince nebo učitelce v MŠ), napodobovat je, srovnávat se s nimi a zlepšovat tak čistotu intonace.⁷¹

Orientační rozsah dětského hlasu v jednotlivých věkových obdobích podle Tiché:

- kojenci a děti do tří let: $g^1 - c^2$;
- předškolní věk: $f^1 - f^2$;
- mladší školní věk: $c^1 - f^2$;
- 10 let až puberta: $a - a^2$.⁷²

Orientační rozsah hlasu dětí mladšího školního věku podle Daniela:

- 1. ročník ZŠ: $c_1 - d_2$;
- 2. ročník ZŠ: $c_1 - es_2$;
- 3. ročník ZŠ: $h - e_2$;
- 4. ročník ZŠ: $b - f_2$;
- 5. ročník ZŠ: $a - fis_2$.⁷³

Znalost hudebního i celkového vývoje dítěte je pro hudebního pedagoga nezbytná. Např. pro vhodný výběr písní do repertoáru musí vědět, jak dítě myslí a chápe. Skladbě, kterou zpívají, musí děti dobře rozumět. „Sbormistr musí při výběru dále posoudit technickou stránku skladby (tónový rozsah, polohu danou tóninou, intonační, dechovou a rytmickou, náročnost, tempo, délku písně, obtížnost a doprovod), a dále její mravní a uměleckou hodnotu.“⁷⁴

⁶⁸ Srov. FEDOR, V., VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, J. *Sborový zpěv a řízení sboru*, s. 22.

⁶⁹ Srov. POLEDŇÁK, I. *Šestnáct kapitol z hudební psychologie*, s. 45.

⁷⁰ Srov. TICHÁ, A. *Vokální činnosti jako prostředek rozvoje hudebnosti a zpěvnosti žáků*, 2007, s. 29.

⁷¹ Srov. TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat, hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*, 2014, s. 11.

⁷² Tamtéž, s. 21.

⁷³ DANIEL, L. *Metodika hudební výchovy*, s. 20.

⁷⁴ HAMAN, J., SKOPAL, J. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*, s. 17.

5 Hudební aktivity sloužící k rozvoji pěveckého a rytmického cítění u členů pěveckého sboru

Hudební aktivity jsou prostředkem ke kultivaci hudebních schopností, zpěvního a hlasového projevu dítěte. Podle formy činnosti je můžeme rozdělit do 4 kategorií: *vokální* (pěvecké), *instrumentální*, *poslechové* a *hudebně pohybové*. Vokální činnosti zahrnují práci s hlasem a kultivují pěvecký a mluvený projev a artikulaci, instrumentální činnosti mají podobu hry na hudební nástroje nebo hry na tělo, při poslechových činnostech účastníci aktivně vnímají hudbu a rozpoznávají kvality tónů, jednotlivé hudební nástroje, žánry atd. Mezi hudebně pohybové činnosti patří např. tanec nebo pantomima.

Hudební aktivity ale nemají pouze funkci vzdělávací. Jsou také podstatným faktorem ovlivňujícím prohlubování zájmu dětí o hudbu. Zde hraje důležitou roli osobnost pedagoga a jeho kreativita při volbě a přípravě hudebních činností, které by měly děti zaujmout a motivovat, což je důležité zejména v rámci hudební výchovy na ZŠ, kterou musí všichni žáci absolvovat povinně.

Pro efektivní práci s každou věkovou skupinou je nutné si uvědomit, jaké metody budou dané skupině nejlépe vyhovovat. Pro děti mladšího školního věku je to především hra, ačkoliv jsou již ze školních lavic navyklé i na jiné metody, např. na metodu výkladu, a vydrží déle soustředěné než děti v předškolním věku. Tichá ve své metodice *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let* upozorňuje na výhody využívání hry při hlasové výuce. „Každé dítě, je-li dostatečně vnímavé, dostává ve hře šanci projít „vlastní cestu“, která ho přes prožitek dovede k poznatku, jak správně stát, jak uvolňovat čelist, jak držet hlavu, jak se nadechnout, jak tvořit tón, jak zpívat hudební frázi (melodii písničky).“⁷⁵ U pěveckého sboru není forma hry možná vždy, zpěv se děti nejlépe naučí samotným zpěvem. Nicméně i do zpěvu je někdy možné prvky hry zařadit, nebo najít jiný zábavný prvek zpestření (např. hudebně pohybové aktivity nebo dramatizace písničky), aby byly aktivity pro děti vždy co nejvíce atraktivní.

Rozvoj pěveckých schopností je asi nejpodstatnějším důvodem, proč se děti na hudební zájmový útvar hlásí, není ovšem jediným. Přestože hudební pedagog samozřejmě stanovuje dílčí edukační cíle rozvoje hudebnosti a pěveckých schopností pro jednotlivé činnosti, vokální aktivity by měly dítě rozvíjet komplexně po všech stránkách jeho osobnosti. Dítě si jako člen pěveckého sboru, tedy jako součást skupiny vrstevníků, osvojuje dovednost spolupráce a s ní i schopnost dělat kompromisy (tzn. dítě se vzdá dosažení svého maximálního dobra pro dobro celku⁷⁶), které jsou jejím předpokladem. Také získává sociální kompetenci a osvojuje si prosociální chování. Dále je v rámci sborového zpěvu jako volnočasové aktivity rozvíjen jeho kladný vztah ke zpěvu a k hudbě a zároveň si dítě osvojuje kompetence k trávení VČ a často i některé z klíčových kompetencí pro základní vzdělávání (kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní; kompetence digitální⁷⁷).

---

⁷⁵ TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*, 2014, s. 74.

⁷⁶ NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*, s. 58.

⁷⁷ RVP ZV, 2021, s. 10.

5.1 Práce s dětským pěveckým sborem

Haman a Skopal ve své společné publikaci *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy* popisují plán práce s dětským sborem, který si sbormistr musí dopředu řádně promyslet, aby byl co nejvíce efektivní. Zvolené aktivity by měly rozvíjet potřebné schopnosti a dovednosti jedinců a zároveň vlastnosti sboru jako celku, měly by být úměrné věku a schopnostem dětí (tzn. „ani příliš snadné, ani příliš jednoduché“), činnost musí dětem přinášet radost a motivovat je k dalšímu seberozvoji.

Pro sestavení plánu by se měl sbormistr nejprve zamyslet, v jakém sledu chce jednotlivé pěvecké schopnosti u svých žáků rozvíjet. Podle metodiky od Hamana a Skopala je vhodné se v prvním pololetí zaměřit na vytvoření správné dechové funkce, nasazení tónů a pěvecké artikulace a zároveň s tím také rozvíjet pěvecko-reprodukční schopnosti. Pro druhé pololetí školního roku je pak vhodné systematicky rozplánovat rozvoj hudební paměti, představivosti, dynamicky odstíněného projevu a nácviku dvojhlasu.⁷⁸

Dále by měl sbormistr zvolit skladby do repertoáru. Jak by měl vypadat výběr písní pro dětský sbor je již naznačeno ve třetí kapitole, ale kromě toho, že jednotlivé skladby by měly děti chápat a musí být v jejich hlasových možnostech, měl by jejich zpěv také vést k rozvoji pěveckých schopností, které jsou na školní rok plánovány. Je sice možné rozvoj realizovat prostřednictvím speciálních cvičení, ale ta pro děti nejsou příliš atraktivní. V každé zvolené písni je třeba najít intonační prvek, který použijeme pro model hlasového i intonačního cvičení či intonační a rytmickou zkratku. S každou skladbou by se měl sbormistr předem seznámit a stejně tak s jejím autorem a žánrem, zpracovat partituru a potom ji představit dětem a povídat si s nimi o ní. Soubor písní pro rozvoj pěveckých schopností by měl být pestrý po stránce obsahové, technické a výrazové.⁷⁹

Jako poslední by při plánování měla přijít na řadu otázka, jak nacvičený repertoár písní uplatnit.⁸⁰ Tím je myšlena účast na různých veřejných vystoupeních, jejichž typ (školní besídka, městské slavnosti, soutěž apod.) záleží na regionu a zařízení, ve kterém daný pěvecký sbor působí (viz. kapitola 3).

Pěvecký sbor je ve 3. kapitole vymezen jako kolektivní hudební činnost sboristů, jejichž počet a složení by mělo být víceméně stálé (i když toho není vždy možné dosáhnout). Proto by v plánu práce neměly chybět ani aktivity zaměřené na spolupráci a zejména z kraje školního roku aktivity na stmelení kolektivu (adaptační aktivity). Skupina je jednou z důležitých faktorů ovlivňujících kvalitu trávení VČ, proto bychom její důležitost neměli opomínat. Pomůže nám k vytvoření příjemného, bezpečného prostředí při schůzkách sboru.

---

⁷⁸ Srov. HAMAN, J., SKOPAL, J. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*, s. 20.

⁷⁹ Srov. Tamtéž, s. 20 a 23.

⁸⁰ Tamtéž, s. 20.

5.2 Rozvoj pěveckého citění

Ačkoliv je možné pro hudební rozvoj dětských členů pěveckého sboru použít hlasová cvičení, autoři metodik se shodují, že je výhodnější učit se přímo zpíváním a hudebními aktivitami. Do programu schůzek sboru je možné zařadit i jiné činnosti (např. hry nebo hudebně pohybové aktivity), nejvíce jsou ale využívány činnosti vokální, které mohou mít tyto podoby:

- „Forma **imitace** je opakování (nápodoba) slyšené melodie nebo písně. Jedná se o „nekritické“ opakování založené na mechanické paměti dítěte. Není při něm rozvíjeno hudební myšlení, v dětské mysli se tak ukládají přesné i méně přesné hudební obrazy.
- **Zpěv z představy** se opírá o zmiňované hudební obrazy v mysli. Dítě zpívá píseň, kterou si zapamatovalo z dřívější hudební aktivity.
- **Vokální intonace** je vědomá hudební činnost, která efektivně rozvíjí hudebnost dítěte. Žák se při ní učí si na základě zrakového podnětu (např. notový zápis) vytvářet a vybavovat si hudební představy, které vedou k čistému zpěvu. Žák při této aktivitě zapojuje zrakový, sluchový a motorický analyzátor a současně myšlenkové operace.
- **Pěvecká tvořivost (vokální improvizace)** je pěvecké vyjádření vlastního hudebního nápadu. Tuto činnost by měl pedagog u dětí podněcovat, pokud totiž zároveň rozvíjíme i jejich intonační dovednosti, sluchovou analýzu a dovednost notového zápisu, časem může vyústit i v pokusy o vlastní jednoduché komponování.
- **Tvořivá intonace** vzniká spojením vokální intonace a pěvecké tvořivosti. Od jednoduchého komponování uvedeného výše se liší tím, že dítě chápe smysl a výstavbu vlastní hudební fráze.“⁸¹

---

⁸¹ Srov. TICHÁ, A. *Vokální činnosti jako prostředek rozvoje hudebnosti a zpěvnosti žáků*, 2007, s. 14-16.

Základní pěvecké návyky

Pro správný způsob zpěvu je třeba, aby si sboristé osvojili základní pěvecké návyky, jejichž používání by se u dětí mělo častým opakováním postupně zautomatizovat. Při přípravě aktivit pro dětský sbor bychom tedy měli uvažovat, jak osvojení těchto návyků dosáhnout.

„**Prvňáčci (6-7 let)** by si měli osvojit správný *postoj a sed při zpěvu*, naučit se *nekřičet* (zpívat polohlasem) a správně otvírat ústa.

Žáci druhé třídy (7-8 let) by si měli osvojovat dovednost *zpívat hlavovým tónem*, správnou *výslovnost koncovek*, aby jim bylo při zpěvu rozumět, a měli by se učit dobře ovládat *frázování* (tj. nádech na správném místě).

Třetáci (8-9 let) by měli na konci ročníku zvládat *hluboký a neslyšný nádech*, *měkké nasazení souhlásek* a správné *dělení slov na slabiky*.

Ve **čtvrtém ročníku (8-9 let)** by se měly děti naučit, jak *prodlužovat výdech* (správné hospodaření s dechem), jak správně *vyslovovat hlásky* a jak *vázat tóny*.

Na konci **pátého ročníku (9-10 let)** by pak děti měly ovládat *bránicové dýchání*, dobře vyslovit *souhláskové shluky* („jazykolamy“) a zvládat *zesilovat a zeslabovat hlas*.⁸²

Nácvik intonace

Intonace je čisté nasazení a provádění tónů melodie, které závisí na sluchových dispozicích jedince a na technickém ovládnutí hudebního nástroje a hlasu.⁸³ Čistotu zpěvu můžeme výrazně ovlivnit hlasovou výchovou a s ní rozvíjením hudebních schopností dítěte.

Čistou intonaci je vhodné nacvičovat zpíváním těchto písní: *Mysliveček skoro vstává, Okolo Frýdku cestička, Už se ten Tálínskej rybník nahání* nebo třeba *Běží liška k Táboru*.⁸⁴ Pro nácvik čisté intonace je nutné zpívat a poslouchat vhodný pěvecký vzor. Sborník by proto měl umět dobře používat svůj hlas, aby mohl dětem sám přezpívat nacvičovanou píseň a být přitom intonačním vzorem.

Hudební sluch

Hudebnímu sluchu jsem se věnovala v kapitole 2. Jeho rozvoj nejvíce podporuje nácvik intonace, je ale rozvíjen prakticky každou hudební činností, ať už aktivní (zpěv, hra), nebo pasivní (poslech). Pro jeho správný rozvoj je ale opět nezbytné, aby měly děti dobrý pěvecký vzor. Vhodnou aktivitou pro jeho rozvíjení může být např. poslech zpěvu různé kvality a následná diskuze s dětmi, kde hodnotí, zda se jim zpěv líbil, nebo ne, a proč.

---

⁸² Srov. DANIEL, L. *Metodika hudební výchovy*, s. 14-20.

⁸³ VYSLOUŽIL, J. *Hudební slovník pro každého*, s. 132.

⁸⁴ TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat, hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*, s. 142.

Rozšiřování hlasového rozsahu

Pro zvětšování hlasového rozsahu dětí je vhodnou aktivitou transpozice písně. To znamená, že různě měníme („transponujeme“) tóninu písně. Můžeme ji měnit jak nahoru, tak o dolů. Výběr skladeb pro rozšíření rozsahu by tedy měl být pestrý – měl by obsahovat písně začínající shora, ze středu i zdola.

Písničky začínající zdola: *Bude zima, bude mráz; Ach synku, synku; Šel zahradník do zahrady* atd. Tyto písničky transponujeme směrem nahoru.

Písničky začínající ze středu: *Adámku náš; Když jsem já ty koně pásal* atd. Tyto písničky transponujeme oběma směry.

Písničky začínající shora: *Halí, belí; Marjánko, Marjánko; Už je to uděláno* atd. Tyto písničky transponujeme oběma směry.⁸⁵

Nácvik artikulace

Artikulaci definuje Vysloužil jako hudebně logické vázání či dělení tónů v melodii, vyznačené pod nebo nad notami grafickou značkou.⁸⁶ Díky správné artikulaci je zpívaný text sboristy dobře srozumitelný. Pro nácvik artikulace jsou používány speciální artikulační cvičení, kde se trénuje správné používání a polohy dolní čelisti, jazyka a rtů při zpěvu. Artikulace bývá vyznačována výrazy *legato, staccato, portato, tenuto, marcato* aj. Ty značí, zda mají být při zpěvu dané skladby jednotlivé tóny vázány nebo děleny.

Artikulační cvičení zařazujeme na začátek hodiny, většinou jako součást hlasové rozcvičky. Pro zpestření nácviku můžeme využít různé pomůcky. Vhodné je použít zrcátko pro kontrolu uvolnění brady, polohy jazyka a rtů. Posloužit může také tužka nebo pastelka, kterou se rty snažíme udržet. Tyto drobnosti dokáží z na první pohled neatraktivního cvičení zábavnou aktivitu pro děti. Pro artikulační cvičení můžeme připravit básničku nebo písničku s obtížněji vyslovitelnými souhláskami (jazykolamy), kde si děti procvičí výslovnost souhláskových shluků.

---

⁸⁵ TICHÁ, A. Učíme děti zpívat, hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let, s. 137-139.

⁸⁶ VYSLOUŽIL, J. Hudební slovník pro každého, s. 24.

5.3 Rozvoj rytmického citění

Smysl pro rytmus

Rytmus a smysl pro rytmus je vymezen ve druhé kapitole. Jde o první schopnost, která se u dítěte rozvíjí, rytmické činnosti jsou proto nedílnou součástí hudební výchovy v mateřských školách, své místo ale mají v hudebním rozvoji i po nástupu do první třídy ZŠ.

Pro rozvoj rytmického citění jsou používány prvky *Orffovy školy* – hudebně pohybové činnosti, hra na tělo (vytleskávání, dupání do rytmu apod.) a jednoduché hudební nástroje (Orffův instrumentář). Mezi ně patří ozvučná dřívka, tamburína, bubínek, triangel, xylofon a další. Ačkoliv je pěvecký sbor založen na zpěvu, použití hudebních nástrojů pomáhá nejen k rozvoji rytmického citění sboristů při výchově, ale může být i prvkem zpestření vystoupení sboru.

Vhodné je zapojit do schůzek sboru hudebně pohybové činnosti. Nejen že tak dětem schůzku příjemně zpestříme a lépe udržíme jejich pozornost, ale při vhodném výběru aktivity také rozvíjíme jejich smysl pro rytmus. K tomu můžeme využít např. prvky aerobiku, které popisuje Tichá ve své metodice. „Dospělý vpředu předvádí cviky a děti je opakují. Přitom všichni nahlas říkají odpovídající rytmické slabiky. Po celou dobu děti pravidelně přešlapují z nohy na nohu v pulzaci čtvrtových hodnot. Přitom jsou mírně rozkročeny, celé tělo se kývá zprava doleva (prožívají tak délku trvání základní počítací doby).“⁸⁷

Další možností zpestření veřejného vystoupení a zároveň aktivitou rozvíjející smysl pro rytmus je pohybový prvek při zpěvu. Seřazení sboristé se během vystoupení mohou například v rytmu „pohupovat“ ze strany na stranu. Tímto prvkem docílíme lepšího estetického dojmu z vystoupení pro diváky a zároveň zábavného zpestření pro dětské sboristy.

---

⁸⁷ TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*, s. 52.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala rozvojem hudebních schopností u členů pěveckého sboru v mladším školním věku se zaměřením zejména na rozvíjení pěveckého a rytmického cítění. Rozvoj těchto schopností však není samostatně stojící disciplína, současně s nimi je třeba rozvíjet všechny části hudebnosti dítěte, jako jsou hudební sluch, paměť, představivost, tvořivost a další, dále je potřeba dítě k činnosti motivovat, podněcovat jeho zájem a rozvíjet nadání pro danou činnost. Zároveň je hudební rozvoj součástí komplexního vývoje člověka. V rámci povinné školní docházky mu není věnována pozornost jen v hudební výchově, nýbrž také například v tělesné výchově (hudebně pohybové činnosti), výtvarné výchově (výtvarné ztvárnění hudby) nebo v interkulturní výchově, a podobně je tomu i v zájmovém vzdělávání.

Při porovnání požadavků na VČ z pohledu pedagogiky VČ s charakteristikou sborového zpěvu se může sborový zpěv jako volnočasová aktivita jevit jako problematický. Jedná se o kolektivní činnost, a tudíž vyžaduje přítomnost a aktivitu všech členů, aby se mohl sbor jako celek zdokonalovat. To platí zejména pro sbory, které mají za cíl účast na větších koncertech či soutěžích, ale i pro menší sbory, např. školní, je pravidelná účast žáků na schůzkách velmi důležitá. Docházka na zájmový útvar se tak pro děti může stát povinností a vytrácí se svoboda, která je podstatou výchovy ve VČ. Osobně si ale myslím, že jde o věc individuální. Pokud je sbor dobře veden (viz. s. 23) a dítě chodí na schůzky rádo, jako povinnost je nevnímá. Většinou schůzky sboru probíhají jednou týdně a trvají přibližně hodinu a půl, nejsou tedy časově příliš náročné, samozřejmě ale záleží na časové vytíženosti dítěte (kolik zájmových kroužků týdně navštěvuje, jaké jsou na ně požadavky, kolik času stráví psaním domácích úkolů atp.). Někteří rodiče bývají příliš ambiciózní a své dítě množstvím zájmových aktivit přetěžují. V tomto případě může pomoci pedagog volného času (sbormistr, sportovní trenér atp.), který by měl situaci s rodiči a dětmi vyhodnotit a poradit, který kroužek z plánu vyřadit, nebo navrhnout jiné vhodné řešení.

Při studiu odborné hudební literatury mne u řady autorů zaujalo tvrzení, že dar zpívat má každý člověk (např. Tichá), jde jen o to jej u dětí správně rozvinout, což je úkolem hudebního pedagoga. Sama jsem se setkala se zesměšňováním a veřejným shazováním dětí ve sborovém zpěvu či v hudební výchově na ZŠ: „Ty na besídce raději nezpívej, jen otevřeš pus.“ Práci každého pedagoga by mělo být usilování o pozitivní osobnostní rozvoj dítěte, přitom si spousta z nás odnáší ze školních lavic vzpomínky podobné této. I když může být tato věta myšlena jako žert, může dítě na celý život negativně ovlivnit. Následkem může být např. strach zpívat před ostatními. Měli bychom se tedy takového jednání vyvarovat.

V bakalářské práci *Pěvecký sbor jako jedna z možností trávení volného času* jsem teoreticky popsala sborový zpěv a v závěru jsem ji ohodnotila z pohledu pedagogiky VČ, což bylo jedním z jejích dvou cílů. Druhým cílem bylo teoreticky popsat aktivity sloužící k rozvoji pěveckého a rytmického cítění sboristů mladšího školního věku, čemuž jsem se věnovala v páté kapitole.

Díky této práci jsem rozšířila své poznatky v rámci hudební výchovy a zpěvu, což, jak doufám, bude pro mou budoucí práci s dětmi velkým přínosem.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné publikace

CMÍRAL, A., PILKA, J. *Základní pojmy hudební*. 9. vydání. Praha: Supraphon, 1974. ISBN neuvedeno.

DANIEL, L. *Metodika hudební výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1992. ISBN 80-7067-098-3.

FEDOR, V., VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, J. *Sborový zpěv a řízení sboru: učební text pro pedagogické fakulty*. Praha; Bratislava: Supraphon, 1969. ISBN neuvedeno.

FRANĚK, M., *Hudební psychologie*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0965-7.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-471-6.

HAMAN, J., SKOPAL, J. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2. uprav. vydání. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-009-7.

HOLAS, M. *Malý slovník základních pojmů z hudební pedagogiky a hudební psychologie*. Praha: Akademie múzických umění, Hudební fakulta, 2001. ISBN 80-85883-79-1.

KIML, Josef. *Co máme vědět o hlasu: zpěvní hlas, poruchy, prevence*. Praha: Supraphon, 1989. ISBN 80-7058-053-4.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. aktualizované vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

NAKONEČNÝ, M., *Sociální psychologie*. Praha: Vysoká škola obchodní, 2007. ISBN 978-80-86841-06-9.

MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 6. vydání. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0519-7.

POLEDŇÁK, I. *Šestnáct kapitolek z hudební psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1127-X.

PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. 4. vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0872-3.

SLAVÍKOVÁ, M. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6.

TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. 3. vydání. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0648-4.

TICHÁ, A. *Vokální činnosti jako prostředek rozvoje hudebnosti a zpěvnosti žáků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7290-318-4.

VYSLOUŽIL, J. *Hudební slovník pro každého*. Vizovice: Lípa, 1995. ISBN 80-901199-0-5

Internetové zdroje

KAPLÁNEK, M. *Nauka o volném čase: Studijní texty pro pedagogy volného času* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Teologická fakulta, Katedra pedagogiky, 2011 [cit. 2020-11-15]. s. 6-7, 20. Dostupné na WWW: <<https://is.jabok.cz/el/jabok/zima2015/V285/npvc-skriptum.pdf>>.

MŠMT. *Střediska volného času* [online]. Praha: MŠMT, 2013–2021 [cit. 2021-02-17]. Dostupné na WWW: <<https://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>>.

Muzikoterapeutická asociace České republiky. *Co je to muzikoterapie* [online]. Praha: Muzikoterapeutická asociace ČR. [cit. 2021-03-06]. Dostupné na WWW: <<http://www.czmta.cz/muzikoterapie/co-je-to-muzikoterapie>>.

Muzikoterapeutická asociace České republiky. *Využití muzikoterapie* [online]. Praha: Muzikoterapeutická asociace ČR. [cit. 2021-03-06]. Dostupné na WWW: <<http://www.czmta.cz/muzikoterapie/vyuziti-muzikoterapie>>.

PÁVKOVÁ, J., *Pedagogika volného času* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014 [cit. 2020-11-15]. s. 11. Dostupné na WWW: <[file:///C:/Users/Admin/Downloads/Pedagogika%20volne%CC%81ho%20c%CC%8Casu%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/Pedagogika%20volne%CC%81ho%20c%CC%8Casu%20(1).pdf)>.

Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2010 [cit. 2021-01-07]. s. 16. Dostupné na WWW: <<http://www.nuv.cz/file/176>>.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2021 [cit. 2021-02-11]. s. 10, 82. Dostupné na WWW: <<http://www.nuv.cz/file/4983/>>.

Salesiánské hnutí mládeže [online]. Praha: Salesiánské hnutí mládeže. [cit. 2021-01-22]. Dostupné na WWW: <<http://www.shm.cz/>>.

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání [online]. [cit. 2021-02-02]. Dostupné na WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-74>>.

Zákon 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění platném k 24. 9. 2004 [online]. [cit. 2020-12-03]. Dostupné na WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>>.

Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění platném k 3. 2. 2012 [online]. [cit. 2021-02-03]. Dostupné na WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>>.

Abstrakt

JEDLIČKOVÁ, T. Pěvecký sbor jako jedna z možností trávení volného času. České Budějovice 2021. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce K. Ochozka.

Klíčová slova: hlasová výchova, hudba, hudební aktivity, hudební výchova, mladší školní věk, pěvecký sbor, rozvoj osobnosti, volný čas, zpěv

Práce se zabývá sborovým zpěvem z hlediska pedagogiky volného času, přičemž se zaměřuje na sboristy mladšího školního věku. Teoreticky popisuje volný čas, pedagogiku volného času, hudbu a hudební schopnosti. Dále charakterizuje pěvecký sbor, jeho rozdělení, popisuje jej jako zájmovou činnost a uvádí zařízení, která sborový zpěv organizují. Dále pak charakterizuje mladší školní věk z hlediska vývojové a hudební psychologie.

Následuje teoretický popis hudebních aktivit, které slouží k rozvoji hudebnosti, pěveckého a rytmického citění u členů dětského pěveckého sboru.

Abstract

The Choir as an Option of Spending Leisure Time

Key words: vocal training, music, music activities, musical education, school-age children, choir, personality development, leisure/free time, singing

The thesis deals with the choir with respect to leisure education and focuses on school-aged singers. The first part of the thesis subscribes leisure time and leisure education, music and musical abilities theoretically. Then it characterises the choir, its division, describes it as an after-school activity and names institutions that organise choirs. It also characterises school-age with respect to developmental psychology and music psychology.

Then there is a theoretical subscribe of music activities that support the development of musical abilities and singing and rhythm feeling of members of child choir.